Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס איוסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פ ר ע נ מ ע ר י ר ע ן
אונד דיא פרענמעראנטן-שפעדיטעריען
בעזיעהן מיט דעם עפסאנגע דעס
עדסטן בלאטטס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
וואיטצנער בולוואר נומ. 29
וואהן מאן אויך דיא פרענמעראנ-
ציאנסגעלדער צו יעדען מעליעהר.

Nr. 9. צוואלפטער יאהרגאנג פעסט, מיטטוואך ה שבט ה.ת'ר'ם. Pest, den 21. Jänner 1880.

דאס ענדע דער היעזיגען רעוואלוציאן.

רוהיג אונד אָרדענג זינד אין דער אונגאַרישען הויפטשטאדט בעריטס ווידער הערגעשטעללט. דאס ערנסטע אונד שטרענגע אייפטרעטען דעס מ׳לטערס אונד דער פאליציא האט דיא רעוואל-ציאנערען צוריקגעשרעקט, זא דאס זיך עטצט גיר-מאנד צו „מוקסען“ געטרייט. ווי וואללען עטצט גן מיט רוהיג אונד געלאסענהייט איינען רוקבליק איף דיעזע ערא״גנישסע ווערפען. וואס וואר גע-שעהען? אין אייערסט-לינקער דעפוטירטער האט דיא ווינער צייטונג איינען מאגנאטען בעשימפפט. דא קאם אין מאגנאט אונד פארדרעט דיעזען שימפפער צום אפפענען צייטונג-קאמפף הערים. — דער מאגנאט הערטע עבענזא פערוואנדעט ווערדען לאנגען, וא דער שימפפער: „פעללינער ווינע אבער וואהרד דיעזער אייערסט-לינקע שימפפער פאם מאגנאטען פערוואנדעט. דא קאמען גן דיא גאסענע-בינען אונד דיא שטראסען-ענגען, וועלכע געוואהנליך אממער צו דען אייערסט-לינקען גע-הארען. מאכטען קראוואלל, שימפפטען גענען דיא רעגיערונג אונד אללע מאגנאטען, פערזאמ-מעלטען זיך פאר דעם אדעלענען קאסינא אונד וואללטען אללע דארט בעפינדלינען מאגנאטען ערריסען. אים דיעזעם קראוואלל ענטשטאנד איינע פארמלינע רעוואלוציאן, גענען וועלכע מאן וואפפען אנווענדען מוסטע. וא״בא לידער איינע מעגשטען פערוואנדעט אונד איינע געמאדטעט ווארדען.

גן פראגט מאן זיך עטצט: וואר דענן ווירק-ליך איינע זאלכע ערנסטע רעוואלוציאן. דאס מאן גענען דאזוגלכע איינע זא גראסע פאליציא- אונד מ׳לטער-געוואלט ענטפאלטען מוסטע? וואר דאס גאנצע קיין בלינדער לערם. אין אנגאטהעם שע-סען אין דיא וועלט הייז? — איף דיעזע פראגען אנטוואורטען דער שטארק-הייפמאן אונד דער לאנ-דעס-קאממאנדאנט מיט „נין“: דאס הערזמאנא-באנדיגונג שטראסען-געזינדעל. דאס גיבט צו טהון אונד גיבט צו פערלייגען דאס, וואללטע גאנץ אינפאך דיעזען קראוואלל צו איינעם אלל-געמיינען הייבען אונד פלינדערן בענוטצען. אין ערם-טער הייבט דאבען עס דיעזע וואנאנדען איף דיא״ בינען ווינען אבגעזעהען, אים דעגען הייזער צו אובערפאללען אונד זיא אייסצופלינדערן. — אים דיעזעם קראוואלל דעטטע אלזא איינע פארמלינע ווידע-פערפאלגונג אונד פלינדערונג הערייסקאממען זאללען. —

זאנדערבארער ווייז דאבען זיך אנפאנגס בייא אייסבריך דעס היעזיגען שטראסען-קראוואללעס איף פעלע ווינען, וועלכע עבענפאללס צו דען אייס-קרעם-לינגען שייערן גראוען, דאראן בעטהייל-ליגט. דיעזע ווינע-ענגען וואסטען גיבט, דאס זיא דאבייא דעם שטראסען-געזינדעל צו איינער ווינע-פערפאלגונג מיטפערהעלפען. אינטער דען פער-האפטעטען קראוואלל-מאכערן בעפינדען זיך איף פעלע ווינען: דיעזע פערבלענדעטען מוסטען גן דאהער בינען. דאס זיא מיט דעם הייב-געזינדעל געהאלטען. —

ווי ערהיעלטען געפטערן איינע בריעף פאן איינען לעזען, דיא וואהרשיינליך צו דען לינ-קען געהארען, אונד אין דיעזען בריעפען ווירד אונס דער פאוויאיף געמאכט. דאס ווי אין אנזערען בזיזהריגען בעריכטען איבער דיא רעוואליציאן דיא קראוואלל-מאכער זא פערדאממטען, ווערהענד נאך אנדערע אנזיכט דער קראוואלל געגען דען מארדע-רשען מאגנאטען בערעכטיגט וואר. — דיעזער פאר-וואיף איזט אין אינגערעכטער. ווי זעלבסט האבען יא אפט געגען דאס דיעלל געשריעבען אונד עס עגטשיעדען פערדאממט. ווי זעלבסט זאגטען עס יא, דאס דיא עגטרסטונג געגען מאיטהענ איינע גערעכטע איזט: אבער דא דעטטע מאן זיך גאנץ אינפאך מיט איינער בעשימפפונג דעס באראגס מא-טהענ בעגעגנען אונד גיבט דיא גאנצע אינגאריש הויפטשטאדט אונד גאנץ אינגארן אין אייפיר ברינגען זאללען. ווי ווידען בעקלאגען אנס איממער, דאס ווענן איינער פאן אנס זוגדענס. זא שיעבט מאן איף אללע ווידען דיא שולד — אונד גן. ווענן אין מאגנאט זוגדענס. זאלל מאן יא אללע מאגנאטען אייסראטטען?

ווי ווידען דיריפען גיע פערגעסען, דאס אונס נאך איממער דיא האדערען שטענדע דעם אינגא-רישען פאלקעס גיט ווארען אונד אונס אין שטען נאהמען. ווערהענד דיא אינטערען אונד גיערערען לאלאסען דעם פאלקעס אונס אפט גיריש ווארען אונד מאנכמאל איך נאך אינזערעם פערמאגען טראכטעטען. ווי מוסטען אפט ביא דער רעגיערונג אונד ביא דען גראפען, דערען אינטערטהאנען ווי ווארען, שטען געגען דיא פלינדערער זוכען.

דעסמאל ווארען דיעזע איך דיא ״דעגי-פיעדל-כען זאגיאל-דעמאקראטען אים דייטשלאנד. אונד דיעזע וואללטען דיא ״דעגי-דעטצע אים דייטשלאנד איך אין אינגארן פערפפלאנצען — אונד זעהר לייכט דעטצע אים דעם שטראסען-קראוואלל איינע פרוכ-טבעלכע ״דעגי-פלינדערונג ווערדען לאנגען. — ״ער-דענד דער רוהיג אונד אָרדענג האבען ״דען נאך זעלטען עטוואס צו ליידען געהאבט. דיא מוסטען ליידען טראפפען דיא גר ״ערהענד איינעם אייפיר-דעם. דא דיא פאר אללעם דאס באד אינסגעסען מוסטען אונד מאן פאר אללעם איבער דיא ״בען ״דען געקאממען וואר. ״דא דארף אלזא אין ״דיע זאלכע רעוואליציאן אינטערשטעען, דיא גיבט אים אינגערעססע דעם פאטעלאנדעס, זאנדערן אים געגענשטיל געגען דיא געזעטצלכע רוהיג אונד אָרד-נונג געשטופטעט איזט?

ווי מוסטען אלזא נאטט דאנקען. דאס הייר דיא רעוואליציאן שנעל אינטערדריקט וואורדע. אין דיעזער קאלטען ווינטערס-צייט געהען הונ-גערנדע אונד פרערענדע ארבייטער אהנע בעשעפ-טיגונג הערום; ווא לייכט העטטען דיעזע אין אוה-דער נאטה דיעזען קראוואלל צו איינער פלינדערונג בענוטצט; אונד ווא לייכט העטטע דאס הייב-טונג געזינדעל אין דען אינגרינען געגענדען אינגארנס דעם הייב-געזינדעל דער הויפטשטאדט נאכגעאמטט אונד איינע אללגעמיינע ״דעגי-פלינדערונג אין אונ-גארן הערייבעשעאדען!

דער היעזיגען פאליציא אונד ארמעע איזט נור דער איינע פאוויאיף צו מאכען, דאס דיא נאר צו שטרענגע פאר״גנאנגען. אין אהרעם אייפער קאנטטען דיא קיינען אונטערשיעד אונד גראדע דיא אינשלדיגען ״ווארדען פאן דער שטראפע געטראפ-פען, זא ווא״דע איך דער בערהמטע פראפעסאר באראן דאלאנד אטוא״אש, אהדן דעם פערשטאר-בע-נען קולטוס-מינסטערס אטוא״אש, פאן איינעם פאלל-צו-מאגן פערוואנדעט — אונד דיעזער פראפעס-סאר געהארטע דאך געוויס גיכט צו דען קראוואלל-מאכערן! — דאס איזט עבענן דער פלוך דער רע-וואליציאן, דאס דער אונשלדיגע פיר דען שולדי-גען ביסט! —

דיעזע מאגנאטען בערעכטיגט וואר. — דיעזער פאר-וואיף איזט אין אינגערעכטער. ווי זעלבסט האבען יא אפט געגען דאס דיעלל געשריעבען אונד עס עגטשיעדען פערדאממט. ווי זעלבסט זאגטען עס יא, דאס דיא עגטרסטונג געגען מאיטהענ איינע גערעכטע איזט: אבער דא דעטטע מאן זיך גאנץ אינפאך מיט איינער בעשימפפונג דעס באראגס מא-טהענ בעגעגנען אונד גיבט דיא גאנצע אינגארישע הויפטשטאדט אונד גאנץ אינגארן אין אייפיר ברינגען זאללען. ווי ווידען בעקלאגען אנס איממער, דאס ווענן איינער פאן אנס זוגדענס. זא שיעבט מאן איף אללע ווידען דיא שולד — אונד גן. ווענן אין מאגנאט זוגדענס. זאלל מאן יא אללע מאגנאטען אייסראטטען?

ווי ווידען דיריפען גיע פערגעסען, דאס אונס נאך איממער דיא האדערען שטענדע דעם אינגא-רישען פאלקעס גיט ווארען אונד אונס אין שטען נאהמען. ווערהענד דיא אינטערען אונד גיערערען לאלאסען דעם פאלקעס אונס אפט גיריש ווארען אונד מאנכמאל איך נאך אינזערעם פערמאגען טראכטעטען. ווי מוסטען אפט ביא דער רעגיערונג אונד ביא דען גראפען, דערען אינטערטהאנען ווי ווארען, שטען געגען דיא פלינדערער זוכען.

דעסמאל ווארען דיעזע איך דיא ״דעגי-פיעדל-כען זאגיאל-דעמאקראטען אים דייטשלאנד. אונד דיעזע וואללטען דיא ״דעגי-דעטצע אים דייטשלאנד איך אין אינגארן פערפפלאנצען — אונד זעהר לייכט דעטצע אים דעם שטראסען-קראוואלל איינע פרוכ-טבעלכע ״דעגי-פלינדערונג ווערדען לאנגען. — ״ער-דענד דער רוהיג אונד אָרדענג האבען ״דען נאך זעלטען עטוואס צו ליידען געהאבט. דיא מוסטען ליידען טראפפ

שטאלטעטע זיך יעדאך דיא טהיילנאהמע ביא דער בעערדיגונג דעם אונגליקליכען אדאלף שווארץ. פאסט זוממליכע שטודענטען דער אנישיעדיזעטעם, אהנע אונטערשיעד דער רעליגיאן. צאנען נאך דעם יידישען פריעדהאף. זיא ווארען אללע שווארץ גע-קליידעט אונד טרוגען דייא ריזענגראסע קרענצע מיט זיך. ווילכע זיא דעם אנדענקען אהרעם פער-אונגליקטען פריינדעס געווידמעט האבען. דא פורכ-טעטע מאן וואהל איינע קליינע בעזוגונג. וועסהאלב דער אבערשטאדטהויפטמאנן דען בעפעהל עילעס, דאס דיא שטודענטען ניכט „אין אינגעס צוגע". זאנ-דערן „אין קלייגען אבטהיילונגען" נאך דעם פריעד-האף געהען דורפען. אם איינגאנג דעם פריעד-האפעס ווארען 20 פאליציי-מענער איפגעשטעללט דיא אבער באלד ווידער אבצאגען. דא איך דיא גערינגסטע רוהע-שטאיגונג ניכט פארגעקאממען. אין איינער עקע דער טאדטען-האללע (צוזוק הדין-הויזעל) זאה מאן צוויא יונגע לייטע בשטעלד ווידען, דיא איגען עששטערגדען אינדריק מאכ-טען. עס ווארען דעם צוויא ברידער דעם פריע-אונגליקטען. ווילכע איס נאד־כאראלי הערבינג-אילט ווארען. אם בייא דער בעערדיגונג אהרעם טהיערען בריודערס אנווענד צו זיין. דיא מיטטער דעס פערשטארבענען, איינע ארמע ווישווע, ווייס נאך ניכט. דאס זיא אהרען זאהן. דיא שאנסטע האפפנונג אהרעם אלטערס, ליידער פערלאדען האט. אלס אהרע אנדערען בריודען זאהנע פראטעלך דיא רייזע נאך פעסט אנטראטען, זאגטען זיא אהר בלאס. דאס דעם אדאלף איין קליינעס מאלאדיר צו-געשטאסען זיא. וועסהאלב זיא נאך דער הויפט-שטאדט רייזען מיסען. ווא דיא צערטליכע מוט-טער גייס גערנע צוגאב. אם גראבע שפ־אבען דרייא שטודענטען אונד האבען מיט וואר־טען דיא בעזאנדערען פערהעלטען אונד טרעגדען דעם פערשטארבענען. ווילכער אלס ארמעס קינד זיך אונטער „נאטה אונד עלענד" בלאס דעם־אהלב דעם שטודירען ווידמעטע. אם איינסט זיינער מוט-טער אין אהרען אלטען טאגען איינע „שטיטצע" זיין צו קאנען.

* (מיניסטער־פרעזידענט טיסא.) דער זייט מעהרערען טאגען אין ווען בייא דען דע-לעגאציאנען ווילטע. קאם פרייטאג נאך בראעפעסט, אים זיך הער אן ארט אונד שטעללע פאן דען פאר-נעגנען דער אונגארישען הייפטשטאדט צו אבער-צייגען. ער עמפפינג דען לאנדעס־דאממאנדירענדען באראן ערבעלסהיים דיילא. מיט דעם ער אבער דיא דא טרוריגען פאר־פעללע איינע פאללע שטענדע שפראך. זאמטטאג אבענדס קערהרטע טיסא נאך ווען צוריק. —

* (דיא אבערהשווממונגס־געפאהר) איזט הויר פאליזיפ. פאראבער דיא איינגעטרעטענע שטרענגע קעלטע מאכטע איינע נייע איז־דעקע אבער דער דאנו. אונד דער וואס-סערשטאנד איזט בערייטענד געפאללען.

פערלאזונג

דער סאלם־לאזע.

ביא דער אם 15־טען יענגער 1880 פארגענאמ-מענען צוזעהונג וואורדען פאלגענדע געווינן־נומ־מערן מיט דען גבען בעצייכנעטען געווינסטען געצאגען. אונד צוואר, פיעל דער הויפט־טרעפפער מיט 40000 גולדען אויף נומ' 30935; — דער 2־טע טרעפפער מיט 4000 גולדען אויף נומ' 88407 — אונד דער 3־טע טרעפפער מיט 2000 גולד' אויף נו' 22565. — פער-גער געוואנגען: יע 400 גולדען נו' 25175 אונד 83842 יע 200 גולד. נו' 5728 16116 31397 32286; יע 120 גול' נו' 10419 16996 32245 79569 67183 58635 87211 95470; יע 100 גולד. נו' 13197 14869 17661 30232 38986 42398 61906 67612 68208 77676 83852 90510 92107.

געשעפטסבעריכט

פעסטער פרייזע.

געטריידע־געשעפט. פאן ווייצען וואר געס-טערן גוט צו מארקט געבראכט. דער פערקויף וואר מעסיג. 10000 מטצ' וואורדען פערקויפט.

ווייצען טהיים 100 מעטצ' 76.6 קילא 14.10 גולד. 100 מעטצרצטר. 76 קילא —.14 גולד. 100 מעט-צטר' 76.5 ק' —.14 גולדען. 200 מטצ' 76 קילא 14.15 גול. — 100 מטצ' 77 קילא 14.05 גול. 600 מטצ' 76.3 ק' 13.85 גול. — 3000 מטצ' 75. ק' 13.85 גולד. — 9000 מטצ' 74 קילא 13.62½ גולדען. 1000 מטצ' 75. 13.35 גולד. — (אללעס פער דרייא מאנאטס.)

קארן 9.60—9.60 גולד.

גערסטע פוטטער־ 7.50—7.75 גולד. מאלצ-וואאיץ 8.25—8.75 גולד.

קוקורוזן 7.10—7.60 גולד.

האפער 7.35—7.45 גולד.

רעפס 11.40—11.62 גולדען.

מעהל־פ רייזע (פער 100 קילאגראמם זאמטט זאק, פרייא אב פעסט ג) נו' 0: 25 גולד. 20 קר'. נומ' 1: 24 גול. 40 קר', נו' 2: 23 גול. 60 קר', נו' 3: 22 גול. 80 קר' נו' 4: 22 גול. 20 קר', נו' 5: 20 גול. 20 קר', נו' 6: 19 גול' 20 קר', נו' 7: 18 גולד. 80 קר', נו' 8: 18 גול. — קר', נו' 8½ 16 גולד. 60 קר', פייגע קלייגע 4 גול. 80 קר', גראבע קלייגע 4 גולד. 40 קר.

הילזענפרייכטע: עיכסען אונגארישע 11—14, לייגען 12—14 גול. יאדע הויזע 7.25—7.50 גול. הויזע בייגען 13¼—13½ גולד. נאסע וויסע באהנען —.11—11.50 גול. צוויגעגול 12—12½ גול. — לייגאמען 13½—14, האנזאמען 10—10½ גול. מאהאר 7—7.50 גול. קימעל 32 — 34 גול. ווייקען 7½—8 גול. מאהן נוזעע 25—26 גול. בלוזע 29—33 גול. (אללעס פער 100 קילא.)

שפיריטוס גייע מעסהארע אים קליינען 35½—35¼ גולד. אלטע־מעסהארע 37—37½ גולד. פער 10000 לייטער פערצענט. —

צוועטשקען. באסגיטש 30.40 גולד.

צוועטשקענטום (לעקוויר) מאנאטע 26—27 גולד.

האנינג: נעלייטערטער נעלבער 36 גולד.

וואכס ראזענוויר 123 גולד. בעסטערע נאטונג 133—134 גולד.

קלעמען לוצערנע 54—56 גולד.

ראטה־סלעע 44—50 גולד.

קנאפפערן אונגארישע פריימא ½18—20 גול.

ריבאל דאפפעלט־ראפפינירטעס ½30—31 גולד. פער 100 קילאגראמם.

אונשליטט (חלב) 47—48 גולד.

פעטראלעאום —.17 גולד.

הייטע, זוזר נאטורען: פער 100 ק' אינגארישע קוה־הייטע 105 — 108 גולד. אכסענהייטע טראקענע 110 — 112 גולד. ראההייטע ½11—½12 גולד. פער פאאר. קאלב־פעללע אהנע־קאפע 195 — 205 גולדען. מיט קאפפען 185—190 גולד.

לעדער נעשעפט, פפינר־הייטע 25—28־קילא 174—178 גולד. איינמאל פערזעטצט טערצען פאן 12—16 קילא 168—174 גולד. צווייטמאל פערזעטצט טערצען 15—19 קילא, 166—172 גולד. דריטמאל פערזעטצט טערצען 20—22 קילא 171—175 גולד.

קאלבלעדער, פריימא 9—12־קילא 450—460 גולדען. גענערבטע 6—8־קילא 320—340 גולדען פער 100 קילא.

שאפוואללע. אין דער פארגעגען וואכע וואר דאס געשעפט יעהר שוואך. פערקיפט וואורדען: 100 מטצ' גערבער צינאיא 49—50 גולד. (פער 56 קילאגראמם.)

ווייגער פרייז.

שפיריטוס 36—36¼ גול. צו 10000 לייטער פערצענט. —

ריבאל 30—30.55 גולד. פער 100 קילא.

ווייצען, פערקיפט וואורדען 20000 מעטצ-צטר, פרייזע: טהיים־ווייצען 76—78־קילא —.14—.15 גול. פער מעטצרצטר. —

קארן, אונגארישע 67—71־קילאגראמם 10.20—10.50 גולד' פער מעטצ-צטר.

האפער אונגארישער 7.60 — 7.70 גולדען פער מעטצ-צענטנער.

גערסטע טלאוואקישע 61—64־קילא 10.30—10.75 גולדען.

רעפס באנאטער 11.75—12.75 גולד. קאהל 12.25—12.75 גולדען.

קארן־מעהל, נו' 1: 17.90—18.90 גולד. נו' 2: 15.90—16.90 גולדען פער מעטצ-צטר.

ווייצען־מעהל נו' 0: 24.50—25.50 גולד' נו' 1: —.23—.24 גולד. נו' 2: 21.30—22.30 נו' 3: —.19—.20 גולדען. אללעס פער מעטצ צטר.—

הילזענפרייכטע: לינזען 20—30 גולדען עיכסען 12—18 גול. באנזען 11.80 — 14 גולד. הויזען 7.40—7.50 גולד' (אללעס פער 100 קילא.)

לאטטע־ציעהונג פאם 17־טען יענגער 1880.

טעמעשווער	43	1	47	14	82
ווייען	67	52	13	72	29
גראץ	90	64	82	12	73

פערגאנוויארטליכער רעדאקטער: מאר בר"י ריין.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכט.	מיטלעשע פר. דעקשאל.	פר. 100 קילאגראמם
וויצען נייר מאנאטער	—	—
„ „	75	13.45—13.30
„ „	76	13.65—13.55
„ „	77	13.85—13.75
„ „	78	14.—13.90
„ „	79	—
„ „	80	—
„ טהיים	74	—
„ „	75	—
„ „	76	13.60—13.50
„ „	77	13.85—13.75
„ „	78	15.05—13.95
„ „	79	14.20—14.10
„ „	80	—
„ פעסטער מארען	74	—
„ „	75	13.45—13.25
„ „	76	13.60—13.50
„ „	77	13.85—13.75
„ „	78	13.95—13.90
„ „	79	—
„ „	80	—
„ וויינענבערגער	74	—
„ „	75	—
„ „	76	13.60—13.50
„ „	77	13.85—13.75
„ „	78	14.05—13.95
„ „	79	14.20—14.10

פרוכט	מיטלעשע פר. דעקשאל.	פר. 100 קילאגראמם
קארן	72	9.80—9.90
גערסטע מאלץ	62	10.75—8.85
גערסטע פוטטער	62	7.75—7.50
האפער	41	7.65—7.40
קוקורוץ נאנאפער	—	7.65—7.55
אנדערע	73	7.55—7.50
הויזע	—	8.10—7.85
וויצען פר אקטאבער		—.—
„		—.—
„ פרייזאר		14.55
קוקורוץ		8.65
גערסטע		—.—
האפער		7.65
„		—.—
„ רעפס		—.—

באללען־מעהל		קר. אל
נומער		25 20
„	0	24 40
„	1	23 60
„	2	22 80
„	3	22 20
„	4	20 20
„	5	19 30
„	6	18 80
„	7	18 —
„	8	16 60
„	8½	

דער באללען מעהל צו 100 קילאגראמם מיט זאק

שפיריטוס		
אלטע מעסהארע פרעמדקפ		38 25
„ „	ווייע	34 75

קורז-טאבעללע פאם 17. יעננער.

נעלד-קורז	קר.	אל.
וולבער־אשע	—	100
דוקאטען	5	53
עסטערייך־אונגארישע 8 גולדען נאלד־שטק (20 פראנקען)	9	33
נאפאלעאנדאר	9	33
דייטשע רייכסבאנקנאטען	57	85
20 מארקשטק	11	52
פאטער־וולד	1	22

לאזע.		
1854־ער 4־פרעצענטיגע שטאאטס־לאזע	124	50
1860־ער „ נאטע	132	—
דעסטע „ פרעמדע	135	—
1864־ער לאזע צו 100 גולדען	169	—
דעסטע „ 50 „	167	—
קאמע רגענסבורגער	27	—
אונגארישע טיסא־לאזע	17	25
קרעדיט־לאזע	175	75
קלאי־לאזע צו 40 גולדען	39	25
אנגלו־אמעריקאנישע־סאראיס־לאזע	106	50
אנסבראכער לאזע	25	—
רעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	17	—
קראקאווער לאזע „ 20 „	19	75
אלגער לאזע „ 40 „	40	—
מאראבי לאזע „ 40 „	39	25
וויילאפס־לאזע „ 10 „	18	75
מארס־לאזע „ 40 „	54	—
וולאצבורגער לאזע „ 20 „	22	—
מס־וויטאס לאזע „ 40 „	45	—

	קר.	אל.
מאאנהייטער לאזע צו 20 גולדען	27	75
פרעמדער לאזע „ 100 „	119	—
דעסטע „ 50 „	62	50
וואלדשטיין־לאזע „ 20 „	33	50
וויגישרעטע־ „ 20 „	37	—
אונגארישע פרע־לאזע צו 100 גולד.	111	50
דעסטע צו 50 גולדען	111	—
וויינער לאזע	117	25

ווערטה־פאפיערע		
אונגארישע נאלד־רענטע	98	35
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	88	75
מעמעשער־באנאטער	87	50
יינבערגערישע	86	50
נאלאיישע	96	10
טוראבוויער	93	75
אונגארישע אייזענבאהן־אנלעהען	116	—
וויינענענס־אנלעהענס־אנלעהען	90	—
פאנדשיינע דער אונגארישען באנקע־קרעדיט צו 5 אייגאלד פערצענט	101	25
דער אונגארישען דישאנטרענט־באנק צו	92	—
5 פרעצענט		
דער אונגארישען אלגעמיינען באנקע־קרעדיט־אנשטאלט צו 5 אייגאלד פערצענט	94	—
דעסטע צו 6 פרעצענט	100	—
דער פעסטער אסטערגאזאל־באנק	101	—
דער אטטאמאן	77	—
דער נאר־אטטאמאן	141	50

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

דיעזען קאָנטראַקט איף אירגענד איינע ווייזע אויפ־לאַזען צו לאַסען. ער ווענדעט זיך צו דיעזעס צייטונג־קע מיט איינעם געזוכט אַן דען עסטערריך־אונגאַ־רישען קאַנזול. ווילבעם געזוכט ראַבינער איף 15 גולדען ביילעגטע. דער קאַנזול גלייבטע, דיעזע 15 גולדען וואַרדען דעם געזוכט אַלס „בעשטעכונג" ביילעגען, אונד גערעטה אַן פאָלגע דעסען אין דען העפטגסטען צאָרן געגען דען אַרמען ביטט־שטעלער, דען צו דען איך צו איינעם פּ־טעגיגען אַרעסטע פערהאַרטלטע. דער אינגלילביע ראַ־בינער שעטצטע זיך גלילכלך, מיט דיעזער שטראַפע אבגעקאָממען צו זיין. אַללין ווייא זעהר אירטיג זיך דער אינגלילביע; קיים דאס ער געמלוך דען אַר־רעסט פערלעגען. אַלס ער אין דער שטרענגסטען ווינטערצייט פער שוס פאָן סערעאַיע נאך זאַלא־ענגרסען ווענדערן מוסטע. דיא 70־יעריגע מוטטער דעם אבגעבען, דיא אַללין אין דער באַסישען הייפטשטאדט ניכט אין שוריקבלייבען קאָנטע, מוסטע דיא געפאַהרפאָללע דייזע מוטמאַכונג. ביידע קאָמען אין אינגעשייבלך עלענדעס צושטאַנדע אין זאַלא־ענגרסען אָן. (זאַ ווייט דער בערוכט, אונס קאָממט מאַנכעס אין דיעזעס בערוכטע אינבעגריפלך פאָר. ערסטענס. ווייא קאָנטע דער קאַנזול דען ראַבינער אָהנע „ווייטערעס" ווענען בעשטעכונגס פערזוך" פער־אירטהיילען? פעלליוכט וואָלען דיא 15 גולדען איף דיא עטוואָ נאַהרונגען שפּעזען ביא אַפּלאַזונג דעס קאָנטראַקטעס בעטרעפפּס דעס ערסטען ווייטרעס־דייזעס, אָדער אבער צוי ערצעילונג אינעס אַ ווס־גלייכעס מיט דעם אינגנטהימער ענעס ווייטרעס־דייזעס בעשטעמט? אַללטע עטוואָ ראַבינער זי־נען בעשטעכונגס־פערזוך אינגעשטאַנדען האַבען? נין דיא גענעטע איף דעם דער פּטעגיגע אַר־רעסט: וואָרום נאָך אים שטרענגסטען ווינטער פער שוס שיקען? דאַנן ווייסען ווייר אבערהייפט ניכט, „אַס דייטע אין סערעאַיע אין עסטערריך־אונגאַ־שער קאַנזול מאַכען זאָלל, דיא באַסיגען דייטע אינ־טער אינזערער פערוואַלטונג שטעהט: אינען קאָ־זול בריכט מאַן בלאָס אין שטעדטע אונד פּראָוי־נצען, דיא אינעס פּעמדען שטאַאטע אונטערטאַן; באַסיגען בילדע דייטע עראַיע אינע עסטערריך־אונגאַרישע פּראָווינען, ווייר בריכען אין סערעאַיע קייגען קאַנזול, אים דאַרט עטוואָ דיא אונטערטהא־נען אינזערער מאַגאַרבע צו שיטצען. אים גענעגנ־טהיילן, דיא גענאַממטבעפאַלכערונג באַסיגעס איזט יא אינזערער פערוואַלטונג אינטערוואָפּען, מיט אינעס וואָרטע: ווייר פערשטעהען אבערהייפט ניכט, „אַס דייטעטאַג אין סערעאַיע אין עסטער־ריך־אונגאַרישע קאַנזול מאַכען זאָלל. נעדמען ווייר עדאָך אָן, דאַס דער קאַנזול, ווילבער נאָך פאָר דער בעזוטעטונג באַסיגענס דורך אינזערע מאַ־

דיא יודען אונד דאַטטע אפטער פאָן דער קאַנזעל דער קיינע נעגען דיא יודען נעפערדנס. ער דאַטטע ווא אַלס וואַכעריי אונד מיסטיי־נענער פערשיעען אונד דאַס פאָלק נעגען ווא נעדעטטע. אומאָנגסט פערוויכטען דיא יודען, דיי־זען מאַך דורך פּיעלע נעשטעקע צום שווייגען צו בייגען; יא, דיא דייסען זאָנאַר דיא הילפע דער בעראַדע נעגען דייען מאַך אַן: — אבער אַלל דאַס נעטעטע ניכט.— דיא יודען דאַך אבער זעהר דייטעטערטיסט אונד שפּעטפּוניט אונד איין אַלטער ראַבבינער זאָגטע אין דער נעטייניי־ווי־צונג: „נעבען מיר טויזענד גולדען, אונד איהר ווערדעט זיי־הען, דאַס איך דייזען מאַך נעווינען ווערדע!" מאַן נאַם דעם ראַבבינער דאַס גאַלד, אונד דייעער קאַם צו דען פּיי־לען קלאַסעטע־ניסטליכען אונד זאָגטע דייזען: „איך בייגע איך גאַלד אונד לעבענס־מוטעטע, דענן ווייר יודען ווער זיי־דיגע וואַכעריי אונד וואָללען דאַס עייזאַכעריי גאַלד איך צוריקגאַללען, ווייר וואָללען עטעטע פּיר אונזערע יודען בייסע טהען אונד פערזעבונג זוכען!" דיא מאַנכע (קלאַסעטר־ניסטליכען) גלייבטען דעם פערזוכערישען ראַבבינער, דיא מיינען, דאַס ער בייסע ווערדען וואָללע — אונד איך יי־גער יודענגיגליכע מאַך עטפּפּענס דען ראַבבינער ווערד־פּיינדלך. — שאַן גלייבטע דער מאַנ, דען ראַבבינער בעקערטס צו האַבען אונד אירען באַלד טייפען צו קאָנגען — אונד באַלד זאַה איך דיא בעפאַלקערונג דען ראַבבינער מיט דעם מאַך פּאַרטוויערדענד צוזאַממען. — באַלד וואַר דער ראַבבינער בייס מאַך אין קלאַסעטר אונד באַלד וואַר דער מאַך בייס ראַבבינער. — דער ראַבבינער האַטטע איין שאַנעס מערדען. — דייעזע וואַללטע נון איך פאָן דייעזעס מאַך בעקערדס אונד איבער דאַס בייסטען־

פּחום בעלערדס ווערדען. — ביא דייעזעס בעקערדען אונד בעלערדען דער שאַנען יודען־טאַגטער פערלייבטע זיך דער מאַנך אין דייעלבען. — אַלס דער ראַבבינער דאַס בע־מערקטע, וואַנטע ער צום מאַנך: „מיין פּייגד! דייעזעס מערדען איזט ניכט מיינע טאַכטער, דיא איזט איין וואַיזע־קינד, איינע עגטפערנטע פערוואַנדטע, דיא איך אין מיינעם הייזע ערצאָגען האַבע, דיא אבער ביזט יא מיין נאַטירל־כע זאַך!" דיא ערצעהלטע אַר דאַס איך מיט דייגער בייסטליכען מוטטער אין לייבענס־פערהאַלטנס, ווילדנס דייגע נעבערט צור פאָלגע האַטטע. דיא האַטט איך דייגעס ווקען אין מוטטערמאַל, ווייא צוייא לייגען, וואַס דיי איך אַלס בעווייז דייגען קאָנן.— דעמזיינען האַבע איך מיר אַללע מיהע גענעבען, מיט דיר, מיט מיינעס נאַטירלכען וואַהנע, בעפיינדעט צו ווערדען!" — דער מאַנך גלייבטע דייגען וואָרטען, ער בעטראַכטעטע עס אַלס אייגע פּיגנע נאַטטער אונד דער שאַנ אונד: „אַלזאָ ווערדסט דיא, אַ־מטער: ווקענגסטע דיא הייער ניכט דען פּיגנע נאַטטער, דער האַבען ווילל. דאַס דיא דיך בעקערדס אונד אין עתליי־כער בייסס ווערדעס!" — דא וואַנטע אבער דער ראַב־בינער: אין דער הייליגען שריפט שטעהט עס: דער זאַהן מוסס אַטטער אונד מוטטער עהרען אונד איהנען פאָללגען, ניכט אבער אומגעקעהרט! — דיא מוסס אַלזאָ דער דעליגיאָן דייגעס אַטטערס פאָלגען." — דער מאַנך וואַר נון אַרגערלי־כען דאַס דייעזע אַטטאַרק פערלייבטע, ער פּלוטטעטע דאַרטער מיט דעם ראַבבינער אונד דעם יודען־מערדען אויס ערפּיזס נאַך יוטשאָוו אין פאָלגען, וואַנדרד דאַרט יודע אונד דייאַטטעטע דאַס יודען־מערדען, — אַלס אבער דאַנן דער לייבענס־ווייז פאָרבער וואַר, בעקאַם דער נעוויטענע

מאַנך ריוע, ער וואָללטע צוריקקעהרען אונד אַללעס פערגעטען וואַנדרד אבער פאָן דען יודען נעפאַדטעס." —

„פאָן דייעער נעשיכטע נעהמעט איך איינע לעהרע דערייס! (שריבט פּפּפּעקאָן) פערבענגט דיא יודען מיט איהרעס טאַלמוד, נור לאַסטעט איך מיט דען יודען אין קיינע דיסקוסיאָן אונד אין קיינע בעקעהרונגס־פערבינד אין. וועגן איהר בייסטען מיינס, דאַס איהר דיא יודען אינערדעדען קאָנגען, אירדס איהר איך! דענן דיא קאָנגען איך עהער טויזענדמאַל דען קאָפּ פערדרעהען, בין איהר איהנען נור דאַס קליינסטע בייברענגס."

נעגען פּפּפּעקאָן'ס „האַנדשיינעל" פערלאַסטע אבער דער נעלעהרטע ווייכלין אין זעהר נעלעהרטעס אונד שאַ־פּיינענגס ווערק אינטער דעם טיטעל „אייגנשיינעל". דייעער נאַסע דייטשע נעלעהרטע אונד קאַיזעלליכע ראַטה ווייכלין נעגען אַללע דיא אינזעגען, וואָללע דיא יודען פערלייגדען, דער אייגענע אונד אַין־ווייכען. עס וואר דאַמאַלס עטוואָס נאָך אונגעהאַרטעס, דאַס אַ אין אונגעהערטער בייסס וויא בייכ־לין דיא יודען זאָ וואַרס פערטהיידיגען זאָלל. — דיא יודען אבער פּייטען זיך, דאַס וויא עגדליך איינמאַל דאָך אי־גען אונגעמעער געפּיגדען אונד דאַנקטען גאָטס, דאַס ער וויא אין איהרער נאַטה ניכט פערלאַסטען האַט. — דיא יודען וונטען דאַהער דייגען „אייגנשיינעל" איבערדאַל צו פערבייטען, דייעעס בוך, דער „אייגנשיינעל", ע־רגער אינגער אַללען בייסליכען נעלעהרטען גאַסעס אויפגעהען. פאָן אַללען וויטען, וועלכעס פאָן יעניגערגען פּיטטען, קאַמען וועגען דער מוטהיגען אבפּערטונג פּפּפּע־קאָן'ס אונד דער דאַמיניקאַנער גלייקווייטיגס פאָן ווייכלין.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

מאַנך ריוע, ער וואָללטע צוריקקעהרען אונד אַללעס פערגעטען וואַנדרד אבער פאָן דען יודען נעפאַדטעס." —

„פאָן דייעער נעשיכטע נעהמעט איך איינע לעהרע דערייס! (שריבט פּפּפּעקאָן) פערבענגט דיא יודען מיט איהרעס טאַלמוד, נור לאַסטעט איך מיט דען יודען אין קיינע דיסקוסיאָן אונד אין קיינע בעקעהרונגס־פערבינד אין. וועגן איהר בייסטען מיינס, דאַס איהר דיא יודען אינערדעדען קאָנגען, אירדס איהר איך! דענן דיא קאָנגען איך עהער טויזענדמאַל דען קאָפּ פערדרעהען, בין איהר איהנען נור דאַס קליינסטע בייברענגס."

נעגען פּפּפּעקאָן'ס „האַנדשיינעל" פערלאַסטע אבער דער נעלעהרטע „ווייכלין אין זעהר נעלעהרטעס אונד שאַ־פּיינענגס ווערק אינטער דעם טיטעל „אייגנשיינעל". דייעער נאַסע דייטשע נעלעהרטע אונד קאַיזעלליכע ראַטה ווייכלין נעגען אַללע דיא אינזעגען, וואָללע דיא יודען פערלייגדען, דער אייגענע אונד אַין־ווייכען. עס וואר דאַמאַלס עטוואָס נאָך אונגעהאַרטעס, דאַס אַ אין אונגעהערטער בייסס וויא בייכ־לין דיא יודען זאָ וואַרס פערטהיידיגען זאָלל. — דיא יודען אבער פּייטען זיך, דאַס וויא עגדליך איינמאַל דאָך אי־גען אונגעהער געפּיגדען אונד דאַנקטען גאָטס, דאַס ער וויא אין איהרער נאַטה ניכט פערלאַסטען האַט. — דיא יודען וונטען דאַהער דייגען „אייגנשיינעל" איבערדאַל צו פערבייטען, דייעעס בוך, דער „אייגנשיינעל", ע־רגער אינגער אַללען בייסליכען נעלעהרטען גאַסעס אויפגעהען. פאָן אַללען וויטען, וועלכעס פאָן יעניגערגען פּיטטען, קאַמען וועגען דער מוטהיגען אבפּערטונג פּפּפּע־קאָן'ס אונד דער דאַמיניקאַנער גלייקווייטיגס פאָן ווייכלין.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

דיא מאָנאַרכען זאָללען דאהער ניכט שטרעבען, דיא איך דיא צוקונפט דעם עראָלאָערס אונד איך דיא ווערדער-ערכטונג אינעם יידישען שטאאטעס בעצוגליכען שטעללען אין דען געבעט - ביכערן שטרייבען צו לאססען, זאנדערן זאָללטען זיא דיעזען גלויבען אונד דיעזע האָפפנונג אין דען הערצען אל-לער יודען צו שטערקען זוכען. דיעזער גלויבע האָלט יא דיא יודען פאָן ערער טהילנאהמע אן אייפ-שטענדען, וועלכע גענען דען פאָרטבעשטאנד דעם שטאאטעס גערכטעט זינד, ענטשעידען אב. ווענן מאן אבער גלייבט, דאס דיעזע האָפפנונג איך אינע צוקונפט, דערען אינטערעסען נאר ניכט בערעכנעט ווערדען קאנן, דיא בירגערליכע טרייע דער יודען צו דעם שטאאטע, דעם זיא צופעללנ אנגעהערען, שווי-כען מוס, זאָ בעריהט דיעזע בעהויפטונג איך אי-נעם איررטהום. ווענן עמאנד איין געשעפט האט, וועלכעס איהן אונד זיינע פאמיליע ערנערט, זאָ ווירד ער דאך דיעזעס געשעפט ניכט דעסהאלב פערנאכלעסיגען, ווייל ער איין לאָז בעזוכט, דאס וואהל איינען הייפטערעפפער מאכען מוס, מאנליך אבער, דאס ערסט זיין אי-איר-ענקעל דיעס ערלעבען ווירד! — זאָ ווירד איך קיין יודע דען שטאאט, אין דעם ער וואהנט, פערנאכלעסיגען, ווייל ער האָפפט, דאס באלד אָדער אין אנאנזער-באערער צוקונפט, אין יידישעס ריך אים הייליגען לאנדע ווערדער ערכטעט ווערדען מוס! — דא גן אייערע מאעסטעט הייס גענעדיגסט ער-זעהען, דאס ערסטענס דיא יודען זייט יע טרייע שטאאטס-בירגער וואָרען, צווייטענס אבער דיעזעל-בען עבען ווענען איהרער האָפפנונג איך איינען אינסטיגען יידישען שטאאט זיך אינמאנליך דען נ-הילסטשען אימשטרינ-פלעגען אנשלעסען קאָנג-טען, מאנען אייערע מאעסטעט אללערהאָכסט אונד הולדרייכסט גערוהען, דיא בעפעהלע ווענען אייסטרי-בונג דער יודען צוריקצוגעהמען! — דיא דעפטאצאָן ערהיעלט פאָם קאיזער ווייג בעשטיממטע אנט-וואָרט. — איך אנראטהען דעם אבערראבבינערס זאנדטע ערעאָך דער פאָרשטאנד אינע אבטרייפט דיעזעס טרעפפליכען בעשטעזוכעס איך אן דיא קראי-קע קאיזערין נאך קאנן (אין פראנקפורט) אב. פאָר ווענגען טאגען ערשען אין אדרעסאנט דער קאי-זערליכען קאנצליא בייס יידישען פאָרשטעהער מיט דער ערפפליכען מעלדונג, דער קאיזער האבע אין פאָלגע איינער אים „קאנן" ערהאלטענען לאנגען דעפעשע דאס געזוך דער יודען מיט דער „גראָסען זינגאגאָגע" פערזעהען. דיא „גראָסע זינגאגאָגע" איך איינעס געוויכ בעריישעט אבער דען וואנש דעס קאיזערס. דאס דיא רעגיערונג דיא אין דעם אנזוכען אינגעדריקטע בשטע בערוקוכטיגען מאנע. זאָ געשאה עס. דאס דיא אייסטרייבונגס-בעפעהלע געגען דיא יודען אין רוסלאנד גענעגוועדטיג ניכט צור אייסזהרונג געלאנגטען. מינדעסטענס ווערענד דעם לעבענס דער קאיזערין האבען דיא יודען איינע אייסטרייבונג ניכט צו פרכטען. אין דען מייסטען יידישען געמינדען רוסלאנדס ווערדען גן טעגליך געבעטע פיר דיא ווערערגענזונג דער עדלען אונד האָכהערציגען קאיזערין פערכיסטעט!" — (זאָ ווייט דאס פעטערסבורגער בלאטט. ווי זעלבסט טהייל-טען בעריכטט מיט, דאס דיא קאיזערין איינע פרייי-דען דער יודען איזט. רעכט אינטערעסאנט איזט דאס געזוך דער פעטערסבורגער יודען-געמינדע, וועלכע עס מיט פעלער געשיקליכקייט פערשטאנ-דען האט. איינע אייגנס אלטען „אנקלאגע-פונקט", איינען רעכט קרעפטיגען „פערטהיידיגונגס-פונקט" צו מאכען, וויכליך אידרע זייט אחד-הונדערטען דער פאָר-אייך עראָבען, דאס דיא יודען, וועלכע איך איינען אינסטיגען יידישען שטאאט האָפפען, אינמאנ-ליך ניטט שטאאטס-בירגער זיין קאנען. גן צייטע דיא פעטערסבורגער געמינדע אים, דאס עבען דיע-זע האָפפנונג דיא „יודען פאָן אללען גענען דען שטאאט געכטעטען אימשטרצ-פלעגען זייט יע אבגעהאלטען האט, דא דיא יודען ניכט אין איראָ-פא, זאנדערן אים הייליגען לאנדע איינען איינגענען שטאאט גרינדען מאכטען. דיעזער טרעפפליכע גע-דאנקע וויהרט פאָן דעם פעטערסבורגער אבער-רבבונער הער. — זאָ „תרה" איזט, דאס איזט איך „חכמה"!

* (אייגע שרעקליכע ווערגנ-העטצע). אים אינגאר ווירד פאָלגענדעס גע-שרעבען: אם ל-טען דיעזעס געלאנג עס איינען פנאנזיאל-לייטען אים טשאָ, איינען יודען איפ-צופאנגען, אלס דיעזער געראָע אין בינעל גע-שווערצטען טאבאק וויהרד דען דאבראָגער יאלד טרוג. זיא בראכטען איהן נאך אינגאר אונד אי-בערגאבען איהן דעם שטהלרטבטער-אמטע. זאָ דערזעלבע איינעס פערראָע אינטערצאנגען אירדע. נאכדעם אבער דער „טאבאק-שווערצער" ערזאָ איים קלען-ראבראָ (בערעהער קאָמ'שאט) איזט, זאָ מוסטע דערזעלבע צום ווייטערן פערראָע נאך בערגעסאם פער שוב געשיקט ווערדען. צווייא פאנ-ווירען בעקאמען דעסהאלב דען אייסראָ. דען מאנ בין נאך געגעע צו פרהען. דאס וואָרד דערזעלבע דעם רבטער אבערגעבען, דאמיט דיעזער דיא ווי-טערע טראנסאָפרירונג פערנאלאסטע. צווייא מיט הינאבעלן אונד געווערדען בעפעהלען ביערן אבערנאהמען דיעזען אייסראָ. דער ווע „אר אבער פאָם אונד וואָללטע אם זאמסטאג קיינע פוס-ווייג מאכען, ווייל דעם גענען ווייג רעלגיאָנס-פאָרשרפטען פערשטאָסע, אונד באט דעסהאלב ווייג בעגליטער, איהן אינען מאג אים-פאסען צו לאססען, וואָצו זיך ערעאָך דיא בייערן ניכט פער-שטעהען וואָללטען. — ענדליך ווערטעט זיך דער ווע מטטען איך דער שטראסע נעערער אונד ערקלער-טע, דאס ער אים קיינען פייי אינען שרעטט ווייטער נעהען ווערדע, אונד זאָללטע מאן איהן גליך איך דער שטעללע טאָדטען. דיא בייערן ערהאָבען נון איהרע הינאבעלן אונד הייטען ווייטהענד איך דען ארמען יודען לאָז, אים איהם דיעזע פאמיליע אים דעם לייבע צו שלאגען, דער יודע ערטרג אל-לעס געדולדיג, אָהנע זיך פאָן דער שטעללע צו ריהרען. ערסט אלס אינער דער בייערן דאס גע-ווערע ערהאָב אונד דאס ראָהר געגען דיא בריסט דעם יודען הייעלט, שפאנגע דיעזער איך אונד בזוכטע עס, דיא וואָפפע צו ענטוויק-קעלטע זיך נון אין פאָרטליכער קאמפף צווישען דען בירדען, וואָבייא דער אנדערע בייער לאכענד צוגעזעהען האטטע. אין דער הוצע דעס געפעכ-טעס שלוג דער בייער מיט דעם גווייהער אונבארמ-הערציג איך דען קאָפף דעס יודען לאָז. בין פלאטע-ליד דיא פיסטאָלע לאָזגעגאנגען וואָר, אונד דיא קו-געל דען זייטערטעס ווערטעס צווייטען בייער טראָף. דיא קוגעל דראנג איהם אין דען אונטער-ליב. דער מאָרדער אילטע נון אנס געכסטע דאָרף, אים הילפ הערבייצוגען אונד ליעס דען יודען זאמטט דעם אנגעזאמסטענען איך דער שטראָ-סע צוריק. אלס דער מאָרדער איינע שטונדע שפע-טער אין בעגלייטונג צווייער מענער ווייערער אן דען פלאטין דער בלוטיגען טראט קאם פאָנדער דען בייער שאָן טאָדט. דען יודען ערעאָך שטארק פערוואונדעט אונד בעראוסטלאָז. אלס דער יודע ווידער צור בע-זינגונג קאם, ערגעהלטע ער, דאס דער שווי-פער-וואונדעטע בייער אין זוגער וואשה זיך איך איהן געשטרעקט האבע, אים איהן אלס דיא אוזאבע זו-גער פערוואונדונג, צו ערשלאגען. דער שווי-פער-וואונדעטע יודע וואונדע הערזיך נאך בערגעסאם אי-בעראבטע. זאָ ווירד דער בייער פאָ דעם אנדערען אי-בעראבטע אינדע אנדערע ווייטהסהייז צו ערפפנען. פאָרגעס אחד פאכטעטע אנדעס דאבענעק אין אנדערעס ווייטהסהייז. דיא ערעאָך זיין קאָנטראלט בעטרעפפ דעם ערסטען ווייטהסהייזעס נאך ניכט אבגעלאפען וואר. זאָ מוסטע ער נאטירליך דאהין שטרעבען,

---

פאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(12-טע פאָרטזעטצונג.)

דיא גנוגטהוונג איך דען פאָרשטעהער צו אונד שפיקטע איהם אינס געזיכט.

ר' ליב נאהם זיין פאשענשוך אונד ווישטע רוהיג זיין געזיכט; דאנן זאגטע ער רוהיג: „דען פלעקען קאנן איך מיר שאָן אבווישען, אייער פלעקען ווערדעט איהר איך נעמאלס אבווישען קאנען!"

פפעפערקאָרן וואורדע ראשה פאָר צאָרן. אללין ער בעצוואנג זיך. נאכדעם ער זיך ווידער געזעטצט האטטע, זאגטע ער: „דאס האבע מיינע פאָרדערונג אינבעלעגט?"

„ווייר קאָנגען איינע זאָ האָהע סומטע ניכט ערשווינגען," אנטוואָרטעטע דער פאָרזיטצענדע.

„זאָ ווייל איך מיך מיט דייטסיג-טויזענד בעגנוגען?"

„איך דאס איזט צו פיעל."

„זאָ בעטעט וועניגער."

„ווייר קאָנגען עטצט נאר ניכטס בעטצען, ווייר האבען אונפאנג געהאלטען אין דער געמינדע; נעמאנד ווילל דאגו בייטטייגען."

„איך מיינע דאך געהאָרט צו האבען, דער רייכע סומאן גגעבוריג וואָללע אים איינגען מטטעלן איינע גראָסע סומטע הערגעבען?"

דיא פאָרשטעהער שוויגגען.

„איך ראטהע איך (זאגטע פפעפפערקאָרן), דאס איהר איך נשלוך מיט מיר אבפאָרדערט, איהר ווישט, וואָ האנ-אגגעטהגן איך בייס קאיזער בין, זאָ דאס איך ועלבסט דיא פרישטאָ-אבע דעס ערסטען דוישטען ריישס-פרעסען, דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע, ניכט פיעל גגעטצט האט. נעבבט מיר (1000 גאָלד-גולדען אונד איך וולל איך איינע בעסער צוריקגעבען."

דיא פאָרשטעהער זאהען איינאנדער אן; דיא וואָרען גגעגיגגע, איך דען פאָרשלאג איינגעהמען.

דא וואורדע דיא טהיר פלאטצלך אויפגערישען — אונד צוויי פייריגען איבערראשונג דער פערזאמלונג וואר ר' יאָסעלמאן איינגעטרעטען.

„איך קאָממע דאך ניכט צו שפעט? (פראגטע ר' יאָסעלמאן) איהר האבט דאך מיט דעם דא נאך ניכטס אבגעמאכט? איך האבע יאָעבען בייס בירגער-מייסטער איינע קאיזערליכע פאָללמאכט אבגעגעבען, וועלכע פערלאנגט, דאס מאן איך יאָפאָרט דיא הייליגען בוכער צוריקגעבע."

„אונד ווער איזט דער בעפעהלהאבער אונד דיע-נערער, דען אונס דער קאיזער איינגעזעטצט האט?" (פראגט דער פאָרשטעהער).

„ווייג קאיזערליכע מאיעסטעט האבען מיך אין דיעזע האָהע ווירדע איינגעזעטצען גערוהט."

„גגלאבט וויא גאָטט. (ווייגען דיא פערזאמלטען פייריגע) דער ווייג גגאדע ווייגען קיינדערן ניכט עגטגאגען האט."

פפעפפערקאָרן האטטע בייי דאהין וויא עשטאָרד דאגגעגגעסען, ווייגען שפראגג ער איך אונד שריע: „ווייר איהר ניכט דער געטטעפפט, דער מיך איבערירדעט האט, נאך ווייטעגגי צו גגעהען?" (ווייטע 4 פאָרטזעטצונג.)

„נון! (אנטוואָרטעטע ר' יאָסעלמאן לאכענד) דער בן איך ניכט; איך הייסע יאָסעלמאן אונד בין איין יודע אים ראָסהים."

פרישטאנע דעס ערסטען דוישטען ריישס-פרעסען, דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע, ניכט פיעל גגעטצט האט. נעבבט מיר (1000 גאָלד-גולדען אונד איך וולל איך איינע בעסער צוריקגעבען."

דיא פאָרשטעהער זאהען איינאנדער אן; דיא וואָרען גגעגיגגע, איך דען פאָרשלאג איינגעהמען.

דא וואורדע דיא טהיר פלאטצלך אויפגערישען — אונד צוויי פייריגען איבערראשונג דער פערזאמלונג וואר ר' יאָסעלמאן איינגעטרעטען.

„איך קאָממע דאך ניכט צו שפעט? (פראגטע ר' יאָסעלמאן) איהר האבט דאך מיט דעם דא נאך ניכטס אבגעמאכט? איך האבע יאָעבען בייס בירגער-מייסטער איינע קאיזערליכע פאָללמאכט אבגעגעבען, וועלכע פערלאנגט, דאס מאן איך יאָפאָרט דיא הייליגען בוכער צוריקגעבע."

„אונד ווער איזט דער בעפעהלהאבער אונד דיע-נערער, דען אונס דער קאיזער איינגעזעטצט האט?" (פראגטע דער פאָרשטעהער).

„ווייג קאיזערליכע מאיעסטעט האבען מיך אין דיעזע האָהע ווירדע איינגעזעטצען גערוהט."

„גגלאבט וויא גאָטט. (ווייגען דיא פערזאמלטען פייריגע) דער ווייג גגאדע ווייגען קיינדערן ניכט עגטגאגען האט."

פפעפפערקאָרן האטטע בייי דאהין וויא עשטאָרד דאגגעגגעסען, ווייגען שפראגג ער איך אונד שריע: „ווייר איהר ניכט דער געטטעפפט, דער מיך איבערירדעט האט, נאך ווייטעגגי צו גגעהען?"

„נון! (אנטוואָרטעטע ר' יאָסעלמאן לאכענד) דער בן איך ניכט; איך הייסע יאָסעלמאן אונד בין איין יודע אים ראָסהים."

„זאָ האבט איהר מיך בעטראָגגען; איהר האבט מיך בעשטיממט, דיא איינטשיטנג דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע צו פערלאנגען אונד האבט זאָ אללע מיינע פלאגע פער-איישלט. איך ווערדע מיך אן איך צו רעכען ווייסען!"

דאריך שווייגטע ער הייגטע.

אונד נון מוסטע ר' יאָסעלמאן אללעס ערצעהלען; ער בערעכטעטע מיט פייריגע, ווייא ער, זאָ נאנזע געבעגבייא, פאָן דער געמינדע צו קאָלמאר דאס שיעקליכע עלענד דער פערטייטונג אבגעזוכטע האבע.

אכטעס קאפיטעל.

דיעזער וויג ר' יאָסעלמאנ'ס בייס קאיזער וואר איינע אנגענעהמע גגעדעלאגע פיר דיא יודענפיינדליכען דאמיני-קאנער אונד פיר פפעפפערקאָרן. דער גראָפ-אנקווייזיטאָר האָ כשטראָען פון אין גלייכסט שאן אן דען יודען אי-גגען גגטען באאטען צו האבען. ער וואָללטע שאן דיא יודען וועגגען איהרעס מאלמודס פאָר איין קעטצע-גגעיכס לאדען, דיא אוספראגען, פאָלטערן אונד מאָרטערן אונד דיא עגט-ווערע צום פייערטאָד פערראָטהלען אונד וועגגסטענס פיעל געלד פאָן איהנען אבצאפפען. דער האפס דיעזער יודען-פייינד וועגגדעטע זיך פאָר אללעס גגעגגן דייטלען. פפעפפערקאָרן פערראָטטע גגעגגן איהן אין דיעזע אונטער דעס נאמען „האנדשפיגגעל". וועלכעס פאָללער שווייפפ-דייגן גגעגגן דייטלען אונד גגעגגן דיא יודען איזט. אין דיע-דיעזעס בוכע „האנדשפיגגעל" ערצעהלט פפעפפערקאָרן אויך פאָלגגנדע גגעשיכטע:

„אין דער שטאדט ע ר פ ו ר ט לעגגטע אין זעהר פראָמטער קלאָפפטער-מייסטליכער (מאנך), דיעזער האפפטע

פאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(12-טע פאָרטזעטצונג.)

דיא גנוגטהוונג איך דען פאָרשטעהער צו אונד שפיקטע איהם אינס געזיכט.

ר' ליב נאהם זיין פאשענשוך אונד ווישטע רוהיג זיין געזיכט; דאנן זאגטע ער רוהיג: „דען פלעקען קאנן איך מיר שאָן אבווישען, אייער פלעקען ווערדעט איהר איך נעמאלס אבווישען קאנען!"

פפעפפערקאָרן וואורדע ראשה פאָר צאָרן. אללין ער בעצוואנג זיך. נאכדעם ער זיך ווידער געזעטצט האטטע, זאגטע ער: „דאס האבע מיינע פאָרדערונג אינבעלעגט?"

„ווייר קאָנגען איינע זאָ האָהע סומטע ניכט ערשווינגען," אנטוואָרטעטע דער פאָרזיטצענדע.

„זאָ ווייל איך מיך מיט דייטסיג-טויזענד בעגנוגען?"

„איך דאס איזט צו פיעל."

„זאָ בעטעט וועניגער."

„ווייר קאָנגען עטצט נאר ניכטס בעטצען, ווייר האבען אונפאנג געהאלטען אין דער געמינדע; נעמאנד ווילל דאגו בייטטייגען."

„איך מיינע דאך געהאָרט צו האבען, דער רייכע סומאן גגעבוריג וואָללע אים איינגען מטטעלן איינע גראָסע סומטע הערגעבען?"

דיא פאָרשטעהער שווייגגען.

„איך ראטהע איך (זאגטע פפעפפערקאָרן), דאס איהר איך נשלוך מיט מיר אבפאָרדערט, איהר ווישט, וואָ האנ-אגגעטהגן איך בייס קאיזער בין, זאָ דאס איך ועלבסט דיא פרישטאָ-אבע דעס ערסטען דוישטען ריישס-פרעסען, דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע, ניכט פיעל גגעטצט האט. נעבבט מיר (1000 גאָלד-גולדען אונד איך וולל איך איינע בעסער צוריקגעבען."

דיא פאָרשטעהער זאהען איינאנדער אן; דיא וואָרען גגעגיגגע, איך דען פאָרשלאג איינגעהמען.

דא וואורדע דיא טהיר פלאטצלך אויפגערישען — אונד צוויי פייריגען איבערראשונג דער פערזאמלונג וואר ר' יאָסעלמאן איינגעטרעטען.

„איך קאָממע דאך ניכט צו שפעט? (פראגטע ר' יאָסעלמאן) איהר האבט דאך מיט דעם דא נאך ניכטס אבגעמאכט? איך האבע יאָעבען בייס בירגער-מייסטער איינע קאיזערליכע פאָללמאכט אבגעגעבען, וועלכע פערלאנגט, דאס מאן איך יאָפאָרט דיא הייליגען בוכער צוריקגעבע."

„אונד ווער איזט דער בעפעהלהאבער אונד דיע-נערער, דען אונס דער קאיזער איינגעזעטצט האט?" (פראגטע דער פאָרשטעהער).

„ווייג קאיזערליכע מאיעסטעט האבען מיך אין דיעזע האָהע ווירדע איינגעזעטצען גערוהט."

„גגלאבט וויא גאָטט. (ווייגען דיא פערזאמלטען פייריגע) דער ווייג גגאדע ווייגען קיינדערן ניכט עגטגאגען האט."

פפעפפערקאָרן האטטע בייי דאהין וויא עשטאָרד דאגגעגגעסען, ווייגען שפראגג ער איך אונד שריע: „ווייר איהר ניכט דער געטטעפפט, דער מיך איבערירדעט האט, נאך ווייטעגגי צו גגעהען?" (ווייטע 4 פאָרטזעטצונג.)

„נון! (אנטוואָרטעטע ר' יאָסעלמאן לאכענד) דער בן איך ניכט; איך הייסע יאָסעלמאן אונד בין איין יודע אים ראָסהים."

„זאָ האבט איהר מיך בעטראָגגען; איהר האבט מיך בעשטיממט, דיא איינטשיטנג דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע דעס קרעפפליכען פאָן מאיינע צו פערלאנגען אונד האבט זאָ אללע מיינע פלאגע פער-איישלט. איך ווערדע מיך אן איך צו רעכען ווייסען!"

דאריך שווייגטע ער הייגטע.

אונד נון מוסטע ר' יאָסעלמאן אללעס ערצעהלען; ער בערעכטעטע מיט פייריגע, ווייא ער, זאָ נאנזע געבעגבייא, פאָן דער געמינדע צו קאָלמאר דאס שיעקליכע עלענד דער פערטייטונג אבגעזוכטע האבע.

אכטעס קאפיטעל.

דיעזער וויג ר' יאָסעלמאנ'ס בייס קאיזער וואר איינע אנגענעהמע גגעדעלאגע פיר דיא יודענפיינדליכען דאמיני-קאנער אונד פיר פפעפפערקאָרן. דער גראָפ-אנקווייזיטאָר האָ כשטראָען פון אין גלייכסט שאן אן דען יודען אי-גגען גגטען באאטען צו האבען. ער וואָללטע שאן דיא יודען וועגגען איהרעס מאלמודס פאָר איין קעטצע-גגעיכס לאדען, דיא אוספראגען, פאָלטערן אונד מאָרטערן אונד דיא עגט-ווערע צום פייערטאָד פערראָטהלען אונד וועגגסטענס פיעל געלד פאָן איהנען אבצאפפען. דער האפס דיעזער יודען-פייינד וועגגדעטע זיך פאָר אללעס גגעגגן דייטלען. פפעפפערקאָרן פערראָטטע גגעגגן איהן אין דיעזע אונטער דעס נאמען „האנדשפיגגעל". וועלכעס פאָללער שווייפפ-דייגן גגעגגן דייטלען אונד גגעגגן דיא יודען איזט. אין דיע-דיעזעס בוכע „האנדשפיגגעל" ערצעהלט פפעפפערקאָרן אויך פאָלגגנדע גגעשיכטע:

„אין דער שטאדט ע ר פ ו ר ט לעגגטע אין זעהר פראָמטער קלאָפפטער-מייסטליכער (מאנך), דיעזער האפפטע